

Globalni kriterijumi Saveta za održivi turizam

VERZIJA 1, 1. novembar 2013

SA

Predloženim indikatorima učinka

VERZIJA 1, 10. decembar 2013

ZA

Destinacije

Uvod

Održivi turizam je u porastu: potražnja raste, dobavljači u turističkoj industriji razvijaju nove zelene programe, i vlade, kao i međunarodne agencije stvaraju nove politike za podsticanje održive prakse u turizmu. Ali šta "održivi turizam" zapravo znači? Kako se može izmeriti i dokazati kredibilitet kako bi se izgradilo poverenje potrošača, zatim kako bi se unapredio poslovni prosperitet ipospešio boljitak zajednice, i ujedno kako se izboriti se lažnim tvrdnjama?

(GSTC) Kriterijumi Globalnog saveta za održivi turizam je nastao u nastojanju da se postigne zajedničko razumevanje održivih destinacija. Kriterijumi GSTC-a su minimalni pothvati prema kojima bi svaka organizacija turističkog menadžmenta trebala da teži kada se razmatra održivost njihove prakse. Da bi zadovoljili definiciju održivog turizma, destinacije moraju uzeti u obzir interdisciplinarni, holistički i integrativni pristup koji uključuje četiri glavna cilja: (i) pokazuju održivo upravljanje destinacijom, (ii) maksimiziraju društvene i ekonomske koristi za domaćina zajednice i minimiziraju negativne uticaje, (iii) maksimiziraju koristi za zajednicu, posetitelje i kulturnu baštinu i umanjiti uticaj, i (iv) maksimizirati koristi za okolinu i ti negativne uticaje.

Kriterijumi GSTC-a su stvoreni od strane turističke zajednice u delu odgovora na globalne izazove Milenijumskih razvojnih ciljeva Ujedinjenih nacija. Smanjenje siromaštva, jednakost polova i održivost životne sredine (uključujući klimatske promene) su glavni problemi međusektorskih pitanja koji su adresirani u Kriterijume GSTC-a.

Kriterijumi i indikatori GSTC-a su razvijeni na osnovu već priznatih kriterijuma i pristupa, uključujući: indikatore nivoa za odredište UNWTO-a, kriterijumi GSTC-a za hotelijerstvo i turooperatore i ostala široko prihvaćena načela i smernice, kriterijumi za certifikaciju i pokazatelje. Oni odražavaju održive standarde turizma za sertifikaciju, indikatore, kriterijume, i najbolju praksu iz različitih kulturnih i geo-političkih konteksta iz celog sveta. Potencijalni pokazatelji su prethodno provereni za relevantnost i praktičnost, kao i njihova primjenjivost u širokom spektru tipova odredišta.

Kriterijumima GSTC-a upravlja Savet za globalni održivi turizam. Neki od očekivanih upotreba kriterijuma od strane organizacija turističkog menadžmenta uključuju sledeće:

- Služe kao osnovne smernice za destinacije koje žele da postanu održivije
- Pomognu potrošačima da identifikuju održive turističke destinacije
- Služe kao zajednički imenitelj kako bi mediji prepoznali destinaciju i obavestili javnost o ličnim naporima održivosti
- Da pospeše sertifikaciju i ostale programe na nivou dobrovoljnog odredišta kako bi osigurali da njihovi standardi ispunjavaju široko prihvaćenu osnovu
- Nude vladinim, nevladinim i privatnim programskim sektorima polazište za razvoj održivih zahteva turizma
- Služe kao osnovne smernice za tela obrazovanja i obuke, kao što su škole i fakulteti za hotelijerstvo

Kriterijumi ukazuju na ono šta treba da se uradi, a *ne kako* se to radi ili da li je postignut cilj. Ova uloga je ispunjena u skladu sa indikatorima učinka, edukativnim materijalima i pristupom alatima za realizaciju davanja iz javnog, nevladinog i privatnog sektora koji doprinose nezamenjivoj dopuni GSTC kriterijuma o nivou destinacije. Kriterijumi GSTC-a o Destinacijama su zamišljeni kao početak procesa da bi učinili održivost standardnom praksom u svim oblicima turizma.

Primena kriterijuma

Preporučuje se da se svi kriterijumi primjenjuju u najvećoj praktičnoj meri, osim u specifičnim situacijama kada kriterijumi nisu primjenjivi i postoji opravdanje. Postoje određene okolnosti u kojima kriterijum nije primjenjiv kada se radi o određenoj turističkoj destinaciji ili destinacijskom menadžmentu. Ovo bi moglo biti rezultat lokalnih regulatornih, ekoloških, socijalnih, ekonomskih ili kulturnih uslova. U slučaju manjih destinacija i zajednica, poznato je da ograničeni resursi mogu sprečiti sveobuhvatnu primenu svih kriterijuma.

Imajući u vidu da se odredišta sastoje od mnogo različitih preduzeća, organizacija i pojedinaca, primena ovih kriterijuma treba da uključi temeljno razmatranje kumulativnih efekata aktivnosti. Merenje na odredištu obično obuhvata neto rezultat kumulativnih efekata na individualnom nivou. Međutim, monitoring uticaja nije cilj sam po sebi, već to treba gledati kao sredstvo za poboljšanje održivosti odredišta. Dalje smernice o ovim kriterijumima mogu se izvući iz pratećih pokazatelja i pojmovnika, koji će biti objavljeni od strane Globalnog Saveta održivog turizma.

Pokazatelji učinka

Pokazatelji učinka ovde predstavljeni dizajnirani su da daju smernice u merenju usaglašenosti sa GSTC Kriterijumima za Destinacije (GSTC CD). Oni ne treba da budu konačan skup ili all-inclusive, već da daju solidni uzorak za korisnike GSTC CD-a u razvoju vlastitih setova indikatora.

Ovaj set indikatora će se ažurirati povremeno, kao što će se razvijati nove informacije. Ako želite da predložite nove pokazatelje ili druga poboljšanja, molimo Vas da pošaljete predloge na: destinations@gstcouncil.org.

Kombinovani Indikatori i kriterijumi

Ovaj dokument je kombinacija Kriterijuma i pokazatelja učinka, za službenu verziju teksta pogledajte www.gstcouncil.org

KRITERIJUMI
INDIKATORI
DEO A: Pokazati efektivno održivo upravljanje
A1 Strategija održivog odredišta

Odredište je uspostavilo i sprovodi višegodišnju strategiju odredišta koja je javno dostupna, pogodna svojoj veličini; koja uzima u obzir ekološka, ekonomska, socijalna i kulturna pitanja a ujedno i kvalitet, zdravlje i sigurnost, i pitanja estetike; i bio je razvijen uz učešće javnosti.

IN-A1.a. Višegodišnja strategija odredišta koja uključuje fokus na održivost i održivi turizam i uključuje ekološka, ekonomska, socijalna, kulturna pitanja, i ujedno pitanja koja se tiču

kvaliteta, zdravlja i pitanja bezbednosti

IN-A1.b. Višegodišnji plan odredišta ili strategija koja je ažurirana i javno dostupna

IN-A1.c. Višegodišnji plan odredišta ili strategija koja je razvijena uz učešće javnosti

IN-A1.d. Politička posvećenost za sprovođenje višegodišnjeg plana odredišta i dokaz o implementaciji

A2 Destinacijski menadžment

Destinacija ima efikasnu organizaciju, odeljenje, grupu, ili odbor odgovoran za koordinirani pristup održivom turizmu, sa uključivanjem privatnog sektora i javnog sektora. Ova grupa je prilagođena veličini i obimu destinacije, i ima definirane odgovornosti, nadzor i sposobnost implementacije za upravljanje ekološkim, ekonomskim, socijalnim i kulturnim pitanjima. Aktivnosti ove grupe su finansirane na odgovarajući način.

IN-A2.a. Organizacija ima odgovornost za koordinirani pristup u upravljanju održivog turizma

IN-A2.b. Privatni i javni sektor su uključeni u organizaciju i koordinaciju turizma

IN-A2.c. Turistička organizacija odgovara veličini i obimu destinacije

IN-A2.d. Pojedinci u okviru turističke organizacije imaju dodeljene odgovornosti za održivi turizam

IN-A2.e. Turistička organizacija je finansirana na odgovarajući način

A3 Monitoring

Destinacija ima sistem za praćenje, javno izveštavanje, i adresira ekološka, ekonomska, socijalna, kulturna pitanja i pitanja turizma i ljudskih prava. Sistem monitoringa se revidira i ocenjuje periodično.

IN-A3.a. Aktivno praćenje i javno izveštavanje o ekološkim, ekonomskim, socijalnim i kulturnim pitanjima, pitanja turizma i pitanja ljudskih prava

IN-A3.b. sistem za praćenje se revidira i ocenjuje periodično

IN-A3.c. Procedure ublažavanja na uticaj turizma se finansiraju i aktivne su

A4 Sezonsko upravljanje turizmom

Destinacija posvećuje resurse za ublažavanje sezonske varijabilnosti turizma gde je to moguće, radeći na tome da izbalansira potrebe lokalne ekonomije, zajednice, kulturne i životne sredine, i da se identifikuju turističke mogućnosti tokom cele godine.

IN-A4.a. Posebna strategija za marketing događaja van sezone i privlačenje posetilja odnosno turista tokom cele godine

KRITERIJUMI
INDIKATORI
A5 Adaptacija klimatskih promena

Destinacija ima sistem za identifikaciju rizika i mogućnosti u vezi sa klimatskim promenama. Ovaj sistem potiče adaptaciju strategije za razvoj klimatskih promena, terenski rad, dizajn i upravljanje objektima. Sistem doprinosi održivosti i otpornosti destinacije kao i da se javnost educira o klimatskim promenama i što se tiče stanovnika i turista.

IN-A5.a. Sadašnji sistem za prilagođavanje klimatskih promena i procenu rizika
 IN-A5.b. Zakoni ili politike za ublažavanje klimatskih promena i ohrabriti tehnologije za ublažavanje klimatskih promena

IN-A5.c. Program za edukaciju i podizanje svesti javnosti, turističkih preduzeća i posetitelja o klimatskim promenama

A6 Inventar turističke imovine i znamenitosti

Destinacija ima ažuriran, javno dostupan popis i procenu svojih turističkih imovina i atrakcija, uključujući prirodne i kulturne znamenitosti.

IN-A6.a. Trenutni popis i klasifikaciju turističke imovine i atrakcija, uključujući prirodne i kulturne znamenitosti

A7 Planiranje Propisa

Destinacija ima smernice, propise i / ili politike za koje je potrebna ekonomska, socijalna, ekološka procena uticaja i integracija održive upotrebe zemljišta, projektovanja, izgradnje i rušenja. Smernice, propisi i / ili politike su dizajnirane za zaštitu prirodnih i kulturnih resursa i nastale su sa lokalnim inputima iz javnog i temeljnog procesa revizije koje se sprovode i saopštavaju javno.

IN-A7.a. Planiranja ili urbanističke smernice, propisi i / ili politike koje štite prirodne i kulturne resurse

IN-A7.b. Smernice, propisi i / ili politike koje adresiraju održivo korišćenje zemljišta, projektiranje, izgradnju i rušenje

IN-A7.c. Planiranje smernica, propisa i / ili politika koje su kreirane sa lokalnim inputom od strane javnog i temeljnog procesa revizije

IN-A7.d. Planirane smernice, propisi i / ili politike koje se javno saopštavaju i sprovode

A8 Pristup svima

Gde je to moguće, lokacije i objekti, uključujući i one od prirodne i kulturne važnosti, su dostupne svima, uključujući osobe sa invaliditetom i ostalim osobama koje imaju specifične zahteve pristupa. Gde takve lokacije i objekti nisu odmah dostupni, pristup se omogućava kroz dizajn i implementaciju rešenja koja uzimaju u obzir i integritet područja i razuman smeštaj za osobe sa zahtevima za pristup koji se mogu postići.

IN-A8.a. Politike koje podržavaju pristup turističkim lokalitetima i objektima, uključujući i one prirodne i kulturne važnosti, za osobe sa invaliditetom i ostalim osobama koje imaju specifičan pristup zahtevima, gde je to moguće

IN-A8.b. Rešenja za pristupačnost su dizajnirana tako da uzmu u obzir integritet područja prilikom obezbeđivanja razumnog smeštaja za osobe sa invaliditetom

KRITERIJUMI
INDIKATORI
A9 Sticanje nekretnina

Zakoni i propisi u pogledu sticanja imovine koji postoje, u skladu sa komunalnim i autohtonim pravima, osiguravajući javne rasprave, a ne dozvoljavajući preseljenje bez prethodnog informisanog pristanka i / ili razumne naknade.

IN-A9.a. Politike ili zakoni, uključujući i odredbe za sprovođenje koje postoji
 IN-A9.b. Politike ili zakoni koji se smatraju autohtonim pravima, osiguravajući javnu raspravu i ovlašćujući preseljenje samo ako postoji informisani pristanak i / ili razumna naknada

A10 Zadovoljstvo posetilja

Destinacija ima sistem za praćenje i javno prijavljivanje zadovoljstvo posjetitelja, i, ukoliko je potrebno, preduzeti mere za poboljšanje zadovoljstva posetilja.

IN-A10.a. Prikupljanje i javno izveštavanje podataka o zadovoljstvu posetilja
 IN-A10.b. Sistem koji treba primeniti da bi se poboljšalo zadovoljstvo posetilja na osnovu informacija o praćenju-monitoringu

A11 Standardi održivosti

Destinacija ima sistem za promociju standarda održivosti za preduzeća u skladu sa Kriterijumima GSTC-a. Destinacija čini javno dostupnim listu održivosti sertifikovanih ili verifikovanih preduzeća.

IN-A11.a. Sertifikacija za podršku industrije sistema održivog turizma namenjena upravljanju zaštite životne sredine
 IN-A11.b. Sertifikacija za održivi turizam ili sistem za upravljanje okolinom priznatim od strane GSTC-a
 IN-A11.c. Praćenje učešća turističkog poslovanja u sertifikaciji turizma ili Sistem za upravljanje okolinom
 IN-A11.d. Javno dostupna lista održivo sertifikovanih ili verifikovanih preduzeća

A12 Sigurnost i zaštita

Destinacija ima sistem za praćenje, sprečavanje, javno prijavljivanje, i odgovor na kriminal, sigurnost i opasnost po zdravlju.

IN-A12.a. Tekuće obavezne inspekcije od požara, higijena hrane i sigurnost električne energije za turizam
 IN-A12.b. Mere predostrožnosti, kao što su stanica za prvu pomoć na plažama / turističkim atrakcijama
 IN-A12.c. Sistem za sprečavanje i odgovor na kriminal
 IN-A12.d. Sistem za Taksu dozvole sa jasno-utvrđenim cenama i organizovanim taksi dispečer sistemom na mestima ulaska posetilja
 IN-A12.e. Javno izveštavanje o bezbednosti

A13 Krize i menadžment u vanrednim situacijama

Destinacija ima plan odgovora na krizu i hitne situacije koji odgovara Destinaciji. Ključni elementi su preneti stanovnicima, posetiljima, i preduzećima. Plan uspostavlja procedure i osigurava resurse i obuku osoblja, posetilja i stanovnika, i ažurira se na redovnoj osnovi.

IN-A13.a. Javno dostupni plan za krize i hitne intervencije koji uzima u obzir sektor turizma
 IN-A13.b. Finansijski i ljudski kapital za implementaciju plana za krize i hitne intervencije
 IN-A13.c. Plan za krize i hitne intervencije razvijen je uz doprinos privatnog sektora u turizmu i uključuje postupke komunikacije za vreme i nakon krize ili hitne situacije
 IN-A13.d. Plan za krize i hitne intervencije osigurava sredstva i obuku osoblja, posetilja i stanovnika
 IN-A13.e. Plan za krize i hitne intervencije ažurira se redovno

KRITERIJUMI

A14 Promocija

Promocija je precizna s obzirom na Destinaciju i proizvode, usluge i održivost tvrdnji. Promotivne poruke tretiraju autentično i sa poštovanjem lokalne zajednice i turiste

INDIKATORI

IN-A14.a. Promotivne poruke o destinaciji koje autentično i sa poštovanjem predstavljaju lokalne zajednice i posetitelje

IN-A14.b. Promotivne poruke o destinaciji koje su tačne u opisu proizvoda i usluga

SEKCIJA B: Povećati ekonomsku korist zajednica domaćina i smanjiti negativne uticaje

<p>B1 Ekonomsko praćenje Direktan i indirektan ekonomski doprinos turizma</p> <p>ekonomiji Destinacije koja se prati i javno se izveštava najmanje jednom godišnje. U meri u kojoj je to moguće</p> <p>treba da sadrži rashode posetitelja, prihod po raspoloživoj sobi, zapošljavanje i investicijske podatke.</p>	<p>IN-B1.a. Redovno praćenje i izveštavanje o podacima rashoda posetitelja, prihoda po raspoloživoj sobi, zapošljavanja i investicijskih podataka</p> <p>IN-B1.b. Redovno praćenje i izveštavanje najmanje jednom godišnje o direktnim i indirektnim doprinosima turizma</p> <p>IN-B1.c. Prikupljanje i izveštavanja javnosti najmanje jednom godišnje o podacima o zaposlenosti vezanih za turizam raspoređenih po polu i starosnim grupama</p>
<p>B2 Mogućnosti za lokalnu karijeru Preduzeća Destinacija pružaju ravnopravno zapošljavanje, mogućnosti za obuku, zaštite na radu i fer plate za sve.</p>	<p>IN-B2.a. Zakoni ili politike koje podržavaju jednake mogućnosti za zapošljavanje svih, uključujući i žene, mlade, osobe sa invaliditetom, manjine i druge ugrožene populacije</p> <p>IN-B2.b. Programe za obuke koje pružaju jednak pristup za sve, uključujući i žene, mlade, osobe sa invaliditetom, manjine i druge ugrožene populacije</p> <p>IN-B2.c. Zakoni ili politike koje podržavaju zaštitu na radu za sve</p> <p>IN-B2.d. Zakoni ili politike koji podržavaju fer plate za sve, uključujući i žene, mlade, osobe sa invaliditetom, manjine i druge ugrožene populacije</p>
<p>B3 Učešće javnosti Destinacija ima sistem koji podstiče sudelovanje javnosti</p> <p>u planiranju destinacije i donošenja odluka na kontinuiranoj osnovi.</p>	<p>IN-B3.a. Sistem za uključivanje javnih i privatnih aktera u zajednici u planiranju destinacijskog menadžmenta i odlučivanja</p> <p>IN-B3.b. Javni sastanci (e) svake godine u ciljudiskusije o pitanjima za destinacijski menadžment</p>
<p>B4 Mišljenje lokalnih zajednica Aspiracije Lokalnih zajednica, brige, i zadovoljstvo sa destinacijskog menadžmenta se redovno prati, i ujedno javno i pravovremeno evidentira.</p>	<p>IN-B4.a. Redovno prikupljanje, praćenje, snimanje i javno izveštavanje podataka o Aspiracijama stanovnika, briga i zadovoljstva destinacijskog menadžmenta</p> <p>IN-B4.b. Prikupljanje, praćenje, snimanje i javno snimanje podataka odvija se blagovremeno</p>
<p>B5 Lokalni pristup</p> <p>Destinacija monitora, štiti, i kada je to potrebno rehabilituje ili obnavlja pristup lokalnoj zajednici prirodnim i kulturnim znamenitostima.</p>	<p>IN-B5.a. Programi za praćenje, zaštitu i rehabilitaciju ili povraćaj javnog pristupa lokalnom stanovništvu i domaćim posetiteljima o prirodnih i kulturnih znamenitosti</p> <p>IN-B5.b. Praćenje ponašanja i karakteristika lokalnih, domaćih i stranih turista na turističkim lokacijama i znamenitostima</p>
<p>B6 Svest turizma i obrazovanja Destinacija pruža redovne programe za ugrožene zajednice da poboljšaju svoje razumevanje o mogućnostima i izazovima turizma, i važnost održivosti.</p>	<p>IN-B6.a. Program za podizanje svesti o ulozi turizma i potencijalni doprinos u zajednicama, školama i visokoškolskim ustanovama</p>
<p>B7 Sprečavanje eksploatacije Destinacija ima zakone i uspostavljene prakse za sprečavanje komercijalnog, seksualnog, ili bilo kog drugog oblika eksploatacije i uznemiravanja bilo koga, pogotovo dece, adolescenata, žena i manjina. Zakoni i uspostavljena praksa se javno saopštavaju.</p>	<p>IN-B7.a. Zakoni i programi za sprečavanje komercijalne, seksualne, ili bilo koje druge forme eksploatacije, diskriminacije ili uznemiravanja stanovnika ili posetitelja</p> <p>IN-B7.b. Zakoni i programi se javno saopštavaju</p>

KRITERIJUMI
B8 Podrška za zajednicu

Destinacija ima sistem da omogući i ohrabri preduzeća, posetitelje i javnost da doprinese inicijativi o održivosti u zajednici.

B9 podrška lokalnim preduzetnicima i sajam

Destinacija ima sistem koji podržava lokalna i mala i srednja preduzeća, a promovira i razvija lokalne održive proizvode i principe sajma koji se zasnivaju na prirodi i kulturi područja. To može uključivati hranu i pića, zanate, umetničke performanse, poljoprivredne proizvode, itd

INDIKATORI

IN-B8.a. Programi za preduzeća, posetitelje i javnost da bi se doprinelo inicijativama za donacije u zajednici i očuvanju biološke raznolikosti i / ili razvoju infrastrukture

IN-B9.a. Program za podršku i izgradnju kapaciteta lokalnih, malih i srednjih preduzeća

IN-B9.b. Program ohrabruje preduzeća za kupovinu roba i usluga na lokalnom nivou
 IN-B9.c. Programa za promociju i razvoj lokalnog održivog proizvoda na bazi lokalne prirode i kulture

IN-B9.d. Program uključuje lokalne zanatlije, poljoprivrednike, i dobavljače u lancu turističke vrednosti

DEO C: Povećati benefite zajednicama, posetiteljima i kulturi; minimizirati negativne uticaje
C1 Zaštitu Atrakcija

Destinacija ima politiku i sistem za evaluaciju, rehabilitaciju i očuvanje prirodnih i kulturnih objekata, uključujući i izgrađena nasleđa (istorijska i arheološka) i ujedno očuvanje ruralnih i urbanih znamenitosti.

C2 Upravljanje posetiteljima

Destinacija ima sistem za upravljanje posetiteljima za privlačenje sajtova koji uključuju mere za očuvanje, zaštitu i poboljšanje prirodnih i kulturnih dobara.

C3 Ponašanje posetitelja

Destinacija je objavljena i date su smernice za pristojno ponašanje posetitelja na osetljivim područjima. Takve smernice imaju za cilj smanjenje negativnih uticaja na osjetljiva područja i jačanje pozitivnih ponašanja posetitelja.

C4 Zaštita kulturne baštine

Destinacija ima zakone kojima se uređuje odgovarajuća prodaja, trgovina ili darivanje istorijskih i arheoloških artefakata.

C5 Tumačenje lokacije

Precizne interpretativne informacije se obezbeđuju prirodnim i kulturnim znamenitostima. Informacije su kulturološki prikladne, razvijene uz saradnju zajednice, i prenose se na jezicima koji odgovaraju posetiteljima.

C6 intelektualna svojina

Destinacija ima sistem koji doprinosi zaštiti i očuvanju intelektualne svojine zajednica i pojedinaca.

IN-C1.a. sistem upravljanja za zaštitu prirodnih i kulturnih znamenitosti, uključujući izgradnju baštine i ruralnih i znamenitosti

IN-C1.b. sistem upravljanja za praćenje, merenje i ublažavanje uticaja turizma na lokalitete i znamenitosti

IN-C2.a. Administrativni mehanizam odgovoran za sprovođenje planova i operacijama upravljanja posetiteljima

IN-C3.a. Kulturne i ekološke smernice za ponašanje posetitelja na osetljivim lokacijama

IN-C3.b. Kodeks prakse za turističke vodiče i turoperatore

IN-C4.a. Zakoni i propisi za zaštitu istorijskih i arheoloških artefakata, uključujući one koji se nalaze pod vodom, kao i dokaze o njihovom sprovođenju
 IN-C4.b. Program za zaštitu i očuvanje nematerijalne kulturne baštine (npr uključuje pesma, muzika, pozorišno delo, veštine i zanati)

IN-C5.a. Interpretativne informacije dostupne posetiteljima u turističkim uredima i prirodnim i kulturnim znamenitostima

IN-C5.b. Interpretativne informacije su kulturološki odgovarajuće

IN-C5.c. Interpretativne informacije su razvijene uz saradnju u zajednici

IN-C5.d. Interpretativne informacije su dostupne na jezicima posetitelja

IN-C5.e. Tour trening vodič za upotrebu interpretativnih informacija

IN-C6.a. Zakoni, propisi ili programi za zaštitu prava intelektualnog vlasništva lokalnih pojedinaca i zajednica

ODELJAK D: Povećati benefite za okolinu i smanjiti negativne uticaje

D1 Rizici okoline

Destinacija je identifikovala ekološke rizike i ima sistem za njihovo rešavanje.

IN-D1.a. Procena održivosti Destinacija u poslednjih pet godina, identifikujući ekološke rizike

IN-D1.b. Sistem za rešavanje identifikovanih rizika

KRITERIJUMI

D2 Zaštitu osetljivih okruženja

Destinacija ima sistem za praćenje uticaja na turizam, očuvanje staništa, vrsta i ekosistema, i sprečiti uvođenje invazivnih vrsta.

Zaštita D3 divljih biljaka i životinja

Destinacija ima sistem kako bi se osigurala usklađenost sa lokalnim, nacionalnim i međunarodnim zakonima i standardima za žetvu ili ulov, izlaganje životinja u kavezima i prodaja divljih životinja (uključujući biljke i životinje).

D4 emisija stakleničkih gasova

Destinacija ima sistem da podstakne preduzeća da mere, prate, minimiziraju, javno prijavljuju, i ublažavaju emisije stakleničkih gasova iz svih aspekata svog rada (uključujući emisije iz operatera).

D5 Očuvanje energije

Destinacija ima sistem da podstakne preduzeća da mere, kontrolišu, smanjuju, i javno prijavljuju energetske potrošnju i da smanjuju oslanjanje na fosilna goriva.

D6 Upravljanje vodama

Destinacija ima sistem da podstakne preduzeća da mere, kontrolišu, umanje, i javno prijave potrošnju vode.

D7 Bezbednost vode

Destinacija ima sistem za praćenje svojih vodnih resursa kako bi se osigurali da je upotreba vode koju koriste preduzeća kompatibilna sa zahtevima zajednica.

D8 Kvalitet vode

Destinacija ima sistem za praćenje kvaliteta vode za piće i rekreativne vode u skladu sa standardima. Rezultati monitoringa su javno dostupni, a Destinacija ima sistem da odgovori blagovremeno u odnosu na pitanja o kvalitetu vode.

D9 Otpadne voda

Destinacija ima jasne i sprovedene smernice za lociranje, održavanje i testiranje pražnjenja septičkih jama i sistema

INDIKATORI

IN-D2.a. Održavati i ažurirati popis osetljivih i ugroženih divljih životinja i staništa

IN-D2.b. Sistem upravljanja za praćenje uticaja i zaštite ekosistema, osetljivih okruženja i vrsta

IN-D2.c. Sistem sprečava uvođenje invazivnih vrsta

IN-D3.a. Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore (CITES)

IN-D3.b. Propisi i standardi za kontrolu žetve, izlaganje životinja u kavezima, prodaja, biljaka i životinja

IN-D4.a. Program pomoći preduzećima za merenje, praćenje, minimiziranje, i javno prijavljivanje emisija stakleničkih gasova

IN-D4.b. Sistem za pomoć preduzećima za ublažavanje emisija stakleničkih gasova

IN-D5.a. Programa za promociju uštede energije i merenje, kontrola, smanjenje, i javno obaveštavanje o potrošnji energije

IN-D5.b. Politike i podsticaji za smanjenje oslanjanja na fosilna goriva, poboljšanje energetske efikasnosti i pospešivanje usvajanja i upotrebe obnovljivih energetskih izvora tehnologije

IN-D6.a. Program pomoći preduzećima za merenje, praćenje, smanjenje, i javno da obaveštavaju o upotrebi vode

IN-D7.a. Sistem za upravljanje kako bi se osiguralo da je upotreba vode od strane preduzeća i potreba za vodom u destinaciji zajednice uravnotežena i kompatibilna

IN-D8.a. Sistem upravljanja za praćenje i javno izveštavanje o vodi za piće i **kvalitet** rekreativne vode

IN-D8.b. Rezultati monitoringa su dostupni javnosti

IN-D8.c. Sistem da se pravovremeno odgovori na pitanja o kvalitetu vode

za prečišćavanje otpadnih voda, te osigurati s+da otpad se tretira na odgovarajući način i ponovo koristi ili se bezbedno ispušta uz minimalne negativne efekte na lokalno stanovništvo i okolinu.

IN-D9.a. Propisi za lociranje, održavanje i testiranje pražnjenja septičkih jama i sistema za prečišćavanje otpadnih voda, kao i dokaze o njihovom sprovođenju

IN-D9.b. Propisi kako bi se osiguralo da je veličina i vrsta tretmana otpadnih voda adekvatna za lokaciju kao i dokazi o njihovom sprovođenju

IN-D9.c. Program pomoći preduzećima da efikasno tretiraju i ponovo koriste otpadne vode

IN-D9.d. Program kako bi se osigurao pravilan tretman otpada i obezbediti ponovnu bezbednu upotrebu otpadnih voda ili njihovo ispuštanje sa minimalnim štetnim implikacijama po lokalno stanovništvo i okolinu

KRITERIJUMI
D10 Smanjenje čvrstog otpada

Destinacija ima sistem da podstakne preduzeća da se smanji ponovna upotreba i recikliranje otpada. Bilo koji preostali oblik čvrstog otpada koji se ne koristi ponovo ili reciklira odlaže se na bezbedan i održiv način.

INDIKATORI

IN-D10.a. Sistem za prikupljanje otpada koji održava javnu evidenciju o količini otpada

IN-D10.b. Upravljanje planom o čvrstom otpadu koji se sprovodi, i ima i kvantitativne ciljeve za smanjenje, i obezbeđivanje bezbedno održivog zbrinjavanja otpada koji se ne koristi ponovo i reciklira.

IN-D10.c. Program pomoći preduzećima da se smanji, ponovo upotrebi i reciklira otpad

IN-D10.d. Program za smanjenje upotrebe flaširane vode od preduzeća i posetilja

D11 Zagađenje od svetlosti i buke

Destinacija ima smernice i propise kako bi se smanjila stopa zagađenja od svetlosti i buke. Destinacija podstiče preduzeća da slede ove smernice i propise.

IN-D11.a. Smernice i propisi kako bi se smanjilo zagađenje od svetlosti i buke i

IN-D11.b. Programa za podsticanje preduzeća da prate smernice i propise kako bi se smanjila stopa zagađenja od buke i svetlosti

D12 Transport sa niskim uticajem

Destinacija ima sistem da se poveća upotreba transporta sa niskim uticajem, uključujući i javni prevoz i aktivni transport (npr hodanje i biciklizam).

IN-D12.a. Program za povećanje upotrebe transporta sa niskim uticajem

IN-D12.b. Program kreiranja sajtova za posetioce koji će biti dostupniji aktivnom transportu (npr hodanje i biciklizam)

